

Nr 323.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel till driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Uppsala m. m.; given Stockholms slott den 27 september 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 september 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I den i propositionen nr 165 till 1928 års riksdag framlagda planen för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården ingick bland annat anordnande av en psykiatrisk klinik med omkring 100 platser i anslutning till universitetet i Uppsala. Förslaget föranledde ej erinran från riksdagens sida (skriv. nr 287).

Genom beslut den 28 februari 1930 och den 30 juni 1933 anbefalldes Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen, medicinska fakulteten vid Uppsala universitet och direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala att utse repre-

sentanter med uppdrag att dels överväga möjligheterna för inrättande och upprätthållande av en i samband med nämnda sjukhus förlagd psykiatrisk klinik, dels ock till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag av såväl ekonomisk som organisatorisk innebörd, som därav kunde påkallas.

Sedan de delegerade med skrivelse den 10 januari 1935 överlämnat utredning och förslag i ämnet, upptogs frågan i propositionen nr 163 till 1935 års riksdag.

I nämnda proposition föreslogs, att kliniken skulle komma till stånd och arbetena med dess uppförande påbörjas, så snart vissa med klinikens förläggning sammanhängande förhållanden på ett betryggande sätt ordnats. För budgetåret 1935/36 hemställdes om visst anslag för ändamålet.

Vidare redogjordes i propositionen för ett av de delegerade utarbetat utkast till avtal, avsett att träffas mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Uppsala universitet såsom huvudman för akademiska sjukhuset, å andra sidan, angående anordnande och upprätthållande av kliniken.

I detta utkast intogos bl. a. följande bestämmelser. Kungl. Maj:t och kronan åtog sig att uppföra kliniken jämte bostadshus för personalen, att ombesörja anordnande av en transportkulvert mellan klinikbyggnaden och akademiska sjukhuset samt anslutning av erforderliga ledningar för värme m. m. till sjukhusets och Uppsala stads ledningar, att ersätta universitetet kostnaderna för de utvidgningar av sjukhusets economicentraler, som på grund av klinikens anslutning till desamma bleve erforderliga, ävensom att bestrida kostnaderna för anskaffande av första uppsättningen nödiga inventarier (§ 1). Kliniken skulle i administrativt hänseende utgöra en avdelning av akademiska sjukhuset (§ 3). Legosängsavgifter för de på kliniken intagna sjuka skulle fastställas av Kungl. Maj:t (§ 9). Kostnaderna för klinikens drift skulle bestridas av akademiska sjukhuset mot ersättning av staten (§ 10). Nämnda ersättning skulle för varje underhållsdag för på kliniken vårdade sjuka utgå med ett belopp, motsvarande kostnaden per underhållsdag på akademiska sjukhuset enligt dess räkenskaper för det år ersättningen avsåge; dock att ersättningen ej finge utgå med högre belopp för underhållsdag än som motsvarade medelkostnaden per dag för samma år enligt föreliggande officiella uppgifter för samtliga lasarett i riket, förhöjd med 20 %. Från det enligt nämnda regler beräknade ersättningsbeloppet skulle avräknas de vårdavgifter, som under året i fråga skolat gäldas för de på kliniken vårdade sjuka (§ 11).

Till det propositionen bilagda statsrådsprotokollet uttalade jag, att anledningen till att avtalsformen valts för de bestämmelser, som skulle gälla i avseende å förhållandet mellan kliniken och akademiska sjukhuset, syntes vara hänsyn till landstingets ekonomiska intressen i sjukhuset. På grund av ett mellan universitetet och landstinget träffat avtal angående akademiska sjukhuset vore det nämligen från landstingets synpunkt av vikt, att den psykiatriska klinikens anslutning till sjukhuset skedde enligt på förhand fastställda grunder, innebärande garantier för att icke någon del av

driftkostnaderna för kliniken skulle kunna framträda såsom brist å akademiska sjukhusets stat och därmed delvis drabba landstinget. Jag anförde vidare, att, ehuru jag icke hade något i sak att erinra mot de i avtalsutkastet upptagna principerna, ett avtal mellan kronan och universitetet angående psykiatriska kliniken upprättande och drift icke syntes vara en lämplig form för åsyftade bestämmelser. Jag föreslog därför, att riksdagens godkännande skulle inhämtas rörande de i avtalsutkastet upptagna grunderna för anordnande och upprätthållande av kliniken såsom avdelning av akademiska sjukhuset, såvitt dessa grunder vore av natur att inverka på landstingets ekonomiska intressen (§§ 1, 3, 9, 10 och 11). Därest förslaget om kliniken uppförande vunne riksdagens bifall, borde Kungl. Maj:t i sinom tid utfärda erforderliga bestämmelser i överensstämmelse med dessa grunder. Frågan om utfärdande av föreskrifter även rörande andra i avtalsutkastet behandlade ämnen syntes få upptagas till särskild prövning i annat sammanhang.

Riksdagen biföll — med viss ändring beträffande den för företaget beräknade kostnadssumman — Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag (skriv. nr 259).

Sedermera har riksdagen beviljat ytterligare anslag för byggnadsföretaget. För budgetåret 1946/47 ha medel anvisats för arbetenas slutförande.

Härefter har inom *socialdepartementet* — på grundval av 1935 års avtalsutkast samt med beaktande jämväl av de föreskrifter, som gälla beträffande psykiatriska kliniken i Lund och den till karolinska sjukhuset hörande psykiatriska kliniken — utarbetats en promemoria innehållande förslag till bestämmelser angående driften av ifrågavarande klinik. *Yttranden* över promemorian ha avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret, direktionen för akademiska sjukhuset, professorn i psykiatri vid Uppsala universitet B. Jacobowsky och Uppsala läns landsting.

I det inom departementet utarbetade förslaget till bestämmelser ha icke upptagits föreskrifter motsvarande § 1 i 1935 års avtalsutkast. I övrigt ha de stadganden, som röra landstingets ekonomiska intressen, samma sakliga innehåll som sistnämnda avtalsutkast. Därjämte har tillagts en bestämmelse, att medicinalstyrelsen skulle äga att efter utgången av juni varje år förskottsvis utbetala å det gångna halvåret belöpande del av blivande driftkostnadsersättning. Förskottsutbetalningen skulle utgå med belopp motsvarande medelkostnaden per underhålls dag på sjukhuset enligt dess räkenskaper för året närmast före det ersättningen avsåge efter avdrag av vårdavgifterna under ifrågavarande halvår.

Mot förslaget i angivna delar ha i remissyttrandena vissa erinringar framförts. Sålunda ha medicinalstyrelsen, akademiska sjukhusets direktion och landstinget föreslagit slopande av den i departementsutkastet upptagna bestämmelsen, att av staten utgiven driftkostnadsersättning ej finge utgå med högre belopp för underhålls dag än som motsvarade medelkostnaden för dag för samtliga lasarett i riket, förhöjd med 20 procent. Med hänsyn till att utgifts- och inkomststat för akademiska sjukhuset fastställes för budget-

är har i vissa yttranden förordats, att driftkostnadsersättningen skulle utbetalas för budgetår och ej — såsom föreslagits i promemorian — för kalenderår. Slutligen har av akademiska sjukhusets direktion och landstinget hemställts, att förskottsutbetalning av blivande driftkostnadsersättning finge ske per kvartal i stället för halvårsvis.

Vidare har *medicinalstyrelsen* på anmodan verkställt beräkning av anslagsbehovet för budgetåret 1946/47. Vid beräkningen har styrelsen utgått från att vårdavgift skulle erläggas, av rumspatient med 8 kronor om dagen under de 30 första dagarna av vårdtiden och därefter med 6 kronor samt av salspatient med 3 kronor om dagen med möjlighet för direktionen att i enlighet med de grunder, som gälla eller komma att gälla beträffande salspatient på statens sinnessjukhus, för obemedlad patient nedsätta avgiften till hälften. Antalet underhållsdagar med halv avgift har ansetts kunna uppskattas till 50 procent av samtliga underhållsdagar för salspatienter. Vid full beläggning av kliniken, vilken har 13 platser för rumspatienter och 102 platser för salspatienter, skulle alltså vårdavgifter inflyta med ca 122 000 kronor om året. I den för akademiska sjukhuset uppgjorda inkomst- och utgiftsstaten för budgetåret 1946/47 har kostnaden per patient och dag upptagits till 19 kronor. Med utgångspunkt från detta belopp skulle utgifterna för kliniken vid full beläggning komma att uppgå till ca 798 000 kronor om året. Anslagsbehovet för helt budgetår skulle under angivna förutsättningar utgöra (798 000—122 000) 676 000 kronor. För innevarande budgetår anser sig *medicinalstyrelsen* böra räkna med ett medelsbehov, motsvarande hälften av full årsbeläggning eller 338 000 kronor.

Departements-
chefen.

Av skilda anledningar har uppförandet av psykiatriska kliniken i Uppsala blivit fördröjt. Numera står emellertid kliniken inför sin fullbordan. Enligt vad jag inhämtat beräknas den bliva tagen i bruk successivt under loppet av innevarande år. Från och med den 1 januari 1947 skulle alltså kliniken stå färdig i sin helhet. I anledning härav torde nu bestämmelser böra utfärdas rörande klinikkens drift och medel för driften ställas till förfogande.

Då kliniken är avsedd att vara en avdelning av det till Uppsala universitet hörande akademiska sjukhuset och alltså icke är en landstingsinrättning, saknas enligt min mening anledning att bland blivande bestämmelser för kliniken upptaga föreskrift med syfte att, i den mån kostnaderna för klinikkens drift överstiga visst angivet maximum, överföra en del av det överskjutande beloppet på Uppsala läns landsting. Såsom i vissa yttranden framhållits, torde driftkostnadsersättningen böra utbetalas för budgetår. Jag finner det ävenledes rimligt, att förskottering av ersättningen må kunna ske kvartalsvis. I övrigt har jag icke något att erinra mot det inom socialdepartementet utarbetade förslaget till bestämmelser rörande kliniken. Med iakttagande av angivna jämkningar skulle föreskrifterna erhålla det innehåll, som framgår av en till detta protokoll fogad bilaga. Jag föreslår, att riksdagens godkännande av förslaget i vad det avser landstingets ekonomiska intressen inhämtas.

Vad angår medelsbehovet för innevarande budgetår anser jag mig böra utgå från att avgiften för rumspatient fastställs till samma belopp som vid psykiatriska kliniken i Lund eller till 9 kronor om dagen. För salspatient torde avgift böra uttagas enligt av medicinalstyrelsen förordade grunder. Det lär få antagas, att för omkring 50 procent av antalet underhållsdagar endast halv avgift kommer att erläggas. Vårdavgifterna skulle under dessa förutsättningar och vid full beläggning av kliniken tillföra sjukhuset en inkomst av ca 32 000 kronor i kvartalet. Enligt vad jag inhämtat uppgick driftkostnaden vid akademiska sjukhuset under budgetåret 1945/46 till 17 kronor 96 öre per dag och patient. Om — i enlighet med de föreslagna bestämmelserna angående förskottering av driftkostnadsersättningen — kostnaden för budgetåret 1945/46 lägges till grund för en preliminär uppskattning av psykiatriska klinikkens utgifter under budgetåret 1946/47, skulle dessa belöpa sig till ca 189 000 kronor per kvartal. Under antagande att under tiden oktober—december detta år i genomsnitt halva antalet sängar tages i anspråk och att därefter kliniken blir fullbelagd, skulle således medicinalstyrelsen efter utgången av december 1946 och mars 1947 ha att utbetala tillhoppa 235 000 kronor i driftkostnadsersättning. Sistnämnda belopp motsvarar medelsbehovet för innevarande budgetår.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att

dels godkänna av mig förordade ändringar av grunderna för ersättning till akademiska sjukhuset i Uppsala för den till sjukhuset anslutna psykiatriska kliniken,

dels ock till *Driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Uppsala* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett *förslagsanslag* av 235 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Lennart Sundkler.

F ö r s l a g
till
**bestämmelser angående driften av psykiatriska kliniken vid
akademiska sjukhuset i Uppsala.**

§ 1.

Kliniken har till uppgift att för undersökning, behandling och vård mot-
taga psykiskt sjuka samt att vara en universitetsinstitution för meddelande
av klinisk undervisning i psykiatri.

§ 2.

Kliniken skall i administrativt hänseende utgöra en avdelning av akade-
miska sjukhuset samt i enlighet härmed anslutas till sjukhuskontoret och
övriga för sjukhusets avdelningar gemensamma anordningar.

Förvaltningen av kliniken ankommer å akademiska sjukhusets direktion,
som vid behandling av frågor rörande kliniken utökas med en av Kungl.
Maj:t utsedd ledamot.

§ 3.

Professorn i psykiatri vid Uppsala universitet skall vara självskriven över-
läkare vid kliniken och ansvarig för sjukvården därstädes. I sina befogen-
heter såsom överläkare samt sin ställning till universitetet och direktionen
skall han vara jämställd med övriga såsom överläkare vid sjukhuset tjänst-
görande universitetsprofessorer.

Vid kliniken skola därjämte anställas underordnade läkare samt sjukvårds-
och annan personal till erforderligt antal. Beträffande dessa befattningsha-
vare skall gälla vad som finnes bestämt om motsvarande befattningshavare
vid sjukhuset i övrigt.

§ 4.

Å kliniken mottagas psykiskt sjuka från hela landet, oberoende av hem-
orten.

§ 5.

1. För kliniken skall i tillämpliga delar gälla vad i sinnessjuklagen den 19
september 1929 stadgas rörande sinnessjukhus samt därutöver i tillämpliga
delar vad som föreskrives i 9 och 10 §§, 37 § 1 mom. 1)—5) och 7)—11) samt
2 mom., 73—75 §§, 81 § första stycket, 82, 84 och 85 §§, 87 § 2 mom. samt
133 § stadgan den 19 september 1929 angående sinnessjukvården i riket. Där-
jämte skola i stadgan intagna bestämmelser angående hjälpverksamhet vara
gällande för kliniken, varvid kliniken i enlighet med de närmare bestämmel-
ser, som utfärdas av medicinalstyrelsen, skall äga anlita hjälpverksamheten
vid det sinnessjukhus, vars upptagningsområde den sjuke tillhör eller inom
vilket han vistas.

2. Intagning av sjuka på kliniken må kunna ske jämväl utan iakttagande av de former, som gälla för intagning på sinnessjukhus. Utskrivning skall i sådant fall ske, då den intagne därom gör framställning eller han befinnes icke lida av sjukdom, som berättigar till vård på kliniken.

3. I fråga om utskrivning av den, som intagits enligt de för intagning på sinnessjukhus gällande föreskrifterna, skall tillämpas vad om utskrivning från sådant sjukhus stadgas, dock att överläkaren äger att i fråga om andra å kliniken intagna sjuka än dem, som omförmälas i 18 § andra stycket sinnessjuklagen, förordna om utskrivning, då deras vård på kliniken ej längre är påkallad, även i fall då de förutsättningar för utskrivning, som angivas i 17 § och 18 § första stycket av samma lag, icke föreligga. Är den sjuke i sådant fall i behov av fortsatt vård på sinnessjukhus och kan det ej förutses, att åtgärd för beredande av erforderlig vård åt den sjuke vidtages av dennes förmyndare, god man eller anhöriga, har överläkaren att ombesörja, att den sjuke erhåller sådan vård.

4. På kliniken intagna sjuka, vilka på grund av gällande bestämmelser om sinnessjuka kunna mot sin vilja där kvarhållas, må i den omfattning och i den ordning, medicinalstyrelsen efter framställning av överläkaren föreskriver, kunna förflyttas till annat sinnessjukhus.

§ 6.

Legosängsavgifter för de på kliniken intagna sjuka fastställas av Kungl. Maj:t och uppbäras av sjukhuset på enahanda sätt, som gäller beträffande övriga legosängsavgifter därstädes.

§ 7.

Vid ombesörjande av klinikkens drift bestrider akademiska sjukhuset kostnaderna för byggnadernas, tomtens och inventariernas underhåll, erforderlig nyanskaffning av inventarier, avlöning åt personalen med undantag av avlöningar, som utgå på Uppsala universitets stat, samt övriga driftkostnader, allt mot ersättning av staten enligt de under § 8 angivna grunderna.

§ 8.

Av staten skall erläggas driftkostnadsersättning för varje underhållsdag för på kliniken vårdade sjuka med ett belopp, motsvarande kostnaden per underhållsdag på akademiska sjukhuset enligt dess räkenskaper för det budgetår ersättningen avser, beräknad på så sätt, att sjukhusets totala driftkostnader för budgetåret divideras med totala antalet underhållsdagar för samma tid, varvid Uppsala läns landstings centralsanatorium undantages. Från det sålunda beräknade ersättningsbeloppet skola avräknas de vårdavgifter, som under budgetåret i fråga gäldats för de på kliniken vårdade sjuka.

§ 9.

Driftkostnadsersättning utbetalas för budgetår.

Ansökning om sådan ersättning för visst budgetår skall efter utgången av budgetåret insändas till medicinalstyrelsen.

Ansökningen skall vara åtföljd av dels en av klinikkens överläkare till riksligheten bestyrkt uppgift å antalet underhållsdagar under det budgetår, ansökningen avser, för på kliniken vårdade sjuka inom var och en av de olika betalningsklasser, till vilka de sjuka hänförs, dels ock en av akademiska sjukhusets direktion till riksligheten bestyrkt sammanställning av sjukhusets räkenskaper för samma tid, utvisande sjukhusets medelkostnad för dag och patient.

Medicinalstyrelsen har att efter granskning av ansökningshandlingarna och, där så befinnes erforderligt, jämväl sjukhusets räkenskaper, under iakttagande av bestämmelserna i § 8 besluta om det belopp, varmed driftkostnadsersättningen skall utgå, samt därefter till sjukhuset utbetala beloppet.

Medicinalstyrelsen må, utan hinder av förut meddelade bestämmelser, på ansökning av sjukhuset efter utgången av september, december och mars varje år utbetala å det gångna kvartalet belöpande del av blivande driftkostnadsersättning för budgetåret med belopp motsvarande medelkostnaden per underhållsdag på sjukhuset enligt dess räkenskaper för budgetåret närmast före det, ersättningen avser, efter avräkning av de vårdavgifter, som under kvartalet i fråga gäldats för de på kliniken vårdade sjuka. Vid ansökningen skall vara fogad sådan uppgift om antalet underhållsdagar under det gångna kvartalet, som ovan med avseende å dylik uppgift för helt budgetår omförmåts.

§ 10.

I reglementet för akademiska sjukhuset i Uppsala meddelade bestämmelser skola tillämpas även i fråga om psykiatriska kliniken i den mån desamma icke äro stridande mot vad ovan stadgats.

§ 11.

Därest Uppsala läns landsting anser ändring påkallad av dessa bestämmelser såvitt de äro av natur att inverka på landstingets ekonomiska intressen, äge landstinget inkomma med framställning i ärendet till direktionen för akademiska sjukhuset, som har att jämte eget yttrande överlämna framställningen till Kungl. Maj:t.